

הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל לצניעות ולטהרה בישראל¹

"העוז והענוה-לחי העולמים"². ו"במקום גדולתו וגבורתו שם אתה מוצא ענותנותו"³. אותן מידות, אשר בצמצום מדתה וקטנות ערכה של הבחינה האנושית הן מנוגדות וסותרות זו לזו, הנה במרחב מדתה וגדלות ערכה של הבחינה האלהית הן מתאימות יחד. הענוה⁴, אשר בשטחיותה של מדתה הקטנה היא כאילו מזדהה עם חולשת-כח ורפיון מציאות, הנה באמתתה של מדתה הגדולה היא מזדהה דוקא עם הגבורה והעוז.

תכונתם המיוחדת⁵ של ישראל היא הדבקות הנפשית בדי' אלהים-חיים-ומלך עולם, - מתוך דעת-אמת ובור-אמונה של שייכות פנימית עצמית. "הדבקים בדי' אלהיכם חיים כולכם היום"⁶, "עם יודעי אלהיו"⁷ "מאמינים-בני-מאמינים"⁸. הדבקות הזו מתפרשת למעשה בתור דבקות- במידותיו והליכה-בדרכיו. אף היא מתחילה "מה הוא רחום וחנון אף אתה היה כן", ומסיימת "מה הוא צדיק וקדוש אף אתה היה כן". הדבקות האמיתית נקבעת בדוגמתה של הקדושה העליונה "קדושים תהיו כי קדוש די' אלהיכם"⁹. תאר הקדושה הוא הקיום המלא והמשוכלל של המציאות, "קדוש לעולם קיים - אף צדיקים לעולם קיימים"¹⁰. מתגלית היא ב"נשיאת ראש וזקיפת קומה"¹¹, לפיכך האדם מתואר בה "הגוף הקדוש"¹² וגם כל עניני הגוף והחומר מקודשים מתוכה¹³ - ובאמת מקבלים הם דוקא מתוכה את אמתת מציאותם ומלוא תקפם, את שלימות הוייתם וגודל פעילותם.

¹ מאמר זה נמצא בספר אור לנתיבותי, עמי רע"ו.

² מתוך פיוט האדרת והאמונה.

³ מגילה ל"א, ע"ב. ועיי' ספר נתיבות עולם נתיב הענוה פרק א' ד"ה ובפרק בתרא ובפרק ב' בד"ה בפרק כסוי.

⁴ עיין ספר מדות הראי"ה, ענוה, י"א.

⁵ עיי' אורות, זרעונים ה' ובספר אורות הקודש ג', טהרת מידות הנפש.

⁶ דברים די', ד'.

⁷ דניאל י"א, ל"ב

⁸ שמו"ר פרשה ג', ט"ו.

⁹ ויקרא י"ט, ב'.

¹⁰ סנהדרין צ"ב, ע"א

¹¹ עיין אור החיים בריש פרשת כי תשא ובריש פרשת ניצבים.

¹² ירושלמי ברכות פ"ג, ה"ד.

¹³ עיין מסילת ישרים פרק כ'. אורות הקודש, ח"ב, הקודש הכללי, י"א. אורות, אורות התחיה, ט"ז, ל"ג.

וכן הטהרה, המכשירה ומבססת את הקדושה, היא שייכת לתכונת עצמיותם של ישראל. כמו שברית-הקודש החתומה בשרנו קובעת זהות מהותם של ישראל, וכל ישראל נקראו מולים¹⁴, כן שלילת הברית מזדהה עם הטומאה, "ערל וטמא"¹⁵ "ערל כטמא"¹⁶, והפורש מן הערלה כפורש מן הטומאה¹⁷, בניגוד לזהותה של המהות הזאת. ולפיכך הצניעות המתגלית גם בדמותו החיצונית של גוף האדם וגם בתלבושת בגדיו, המקושרת עם הטהרה, הרי היא כמוה שייכת לתכונת אופיים של ישראל¹⁸. "מצוינים בלבושיהם"¹⁹, ו"תרבות יהדות"²⁰ של צניעות מיוחדת להם גם ב"ערקתא דמסאנא"²¹ ומחייבת מסירת-נפש עליה בשעת גזירת שמד. חזון ישעיהו "על יהודה וירושלים"²² על תלבושת בנות ציון – נמשך מתוך דרישת התרבות העצמית, בניגוד לסיפוק בתרבות "ילדי נכר"²³, מתוך הדרישה המקורית "לתורה ולתעודה"²⁴.

הצניעות והטהרה, במובן המוקטן והמצומצם, נראות כאילו בניגוד לשכלול המציאות במלוא החוסן והתוקף העוז והגבורה. לעומת-זה במובן הגדול והשלם, הנה הן דוקא כמו שהן בסיסי הקדושה והמציאות השלימה והקיימת כן הן הנן בסיסי החוסן והתוקף, הגבורה והחיל. כמו שהקדושה ויסודותיה הדבקות והאמונה, הן הן מקורות הגבורה והחיל, כן הצניעות והטהרה המכשירות לה והשייכות לה.

טהרתו של מחנה ישראל היא מגלה את קדושת-עוזה ופלא-גבורתו, כמו שזכירתו את ד' אלהיו, הנותן לו כח לעשות חיל²⁵, היא המגלה את אמתת תודעתו של כחו ועוצם ידו העושה לו את החיל הזה; היא המגלה את הופעתם של גיבורי יהודה בכל הדר גאונם ותקיפי ישראל בכל תפארת נצחם.

ביסודו של מינהל-הקודש הציבורי, בפרשת מתן התורה, הוגדרו - בחזון העליון "מכל העם"²⁶ - המועמדים לכך בתור "יראי-אלהים-אנשי-חיל", אשר דוקא מתוך שהם יראי-אלהים הם אנשי חיל ומתוך שהם אנשי חיל הם יראי-אלהים; כמו שמתוך שהם אנשי-אמת הם

¹⁴ משנה נדרים פ"ג, י"א

¹⁵ ישעיהו נ"ב, א'.

¹⁶ חגיגה ד', ע"ב.

¹⁷ משנה פסחים פ"ח, ח

¹⁸ עיין כוזרי מאמר ג', כ"א.

¹⁹ כל בו, הגדה של פסח.

²⁰ הגהות מימוניות, הלכות יסודי תורה פ"ה, ה"ד.

²¹ סנהדרין ע"ד, ע"ב

²² ישעיהו א', א'.

²³ שם ב', ו'.

²⁴ שם ח', כ'.

²⁵ עיין דרשות הר"ן, הדרוש העשירי.

²⁶ שמות י"ח, כ"א.

שונאי-בצע ומתוך שהם שונאי-בצע הם אנשי-אמת. וכן בכל עיקרה של תכונת אופיים של ישראל, בכללותם-ובפרטותם, של עצמות מהותם בדוגמא-של-מעלה היא הענוה, "המעט מכל העמים"²⁷ - שממעטים עצמכם לפניו"²⁸ - ומתוך כך, עם קביעת סימני מדותיהם בישנים ורחמנים בתור זרעו של אברהם-אבינו, הם הנם ה"עזים שבאומות"²⁹ שאינם ניתנים להינצח"³⁰.

בתקופת תחייתנו בתהליך גאולתנו ופדות נפשנו, במעבר העלייה ממדברות העמים וסבלות עול הגויים, אשר במחשכים גולגלנו בהם כמת-עולם³¹, אל ישוב ארץ-החמדה והחיים מורשת הקדומים ומשגב-חרות-עולם, הולכת ומתגלית שאיפת הגבורה והעוז, החיל והחוסן של הבראת החיים הישראלים ושכלולם.

מתוך כך תסבוכת הקושי בקליטת אור הנועם של הצניעות והטהרה האופייניות לישראל בכל תפארתן - מתוך האחיזה באויר העמים³² וגוש עפרותיהם והמשך התפיסה אותן בצמצום מובנן, שכאילו מחייב את דכאונו של האדם מישראל ואת כפיפות קוממותו ומנוגד אל רוממות תקופתו ואל גדולת תופעתו של התחדשות ימיו כקדם³³.

לפיכך הצורך והחיוב של גילוי אור אמתתן של הצדקות והקדושה, הצניעות והטהרה הישראלית, בכל מלא גדלן של שייכותן לעצמיות הוייתה וטבעיותה של האישיות והצבוריות הישראלית אשר אך ממנה לה העוז והחיל, הגבורה והקוממיות.

תתקומם באחרית ימינו אלה הטהרה והצניעות הישראלית, בכל חוסן-משמרתה ודקדוק-אחראיותה אשר בבריאת-התודעה של רציפות הדורות וקדושת חיי עולם הנטועים בתוכנו, - והיא תגלה את פרצופו השלם, האישי והציבורי, של ישראל הנגאל, הקם וחי בארץ נחלתו, את שגב עוזו ואת אמתת גבורתו וענות צדקו. והיה אמונת עתנו חוסן ישועות וחכמת ודעת יראת ד' היא אוצרו³⁴. ויראת ד' היא תהלהלל בחן וביופי³⁵ ובחיל ובכח ובחוזק ובאומץ. באלהים נעשה חיל הוא יבוס

²⁷ דברים ז', ז'.

²⁸ חולין פ"ט, ע"א.

²⁹ ביצה כ"ה, ע"ב.

³⁰ רש"י שם.

³¹ איכה ג', ו'. תהילים קמ"ג, ג'.

³² שבת ט"ו, ע"ב.

³³ עפ"י איכה ה', כ"א.

³⁴ ע"פ ישעיהו ל"ג ו'.

³⁵ ע"פ משלי ל"א, ל'.

צרינו³⁶. בשם אלהינו נדגול ונרננה בישועתו³⁷. וגיברתים בד' ובשמו
יתהלכו³⁸.

---

³⁶ ע"פ תהילים ס"ו, י"ד ; ק"ח, י"ד.
³⁷ תהילים כ"ו, ו'.
³⁸ זכריה י', י"ב.